

Justiitsministeerium

Teie: 04.11.2024 nr 9.13.1/24-0510/-2T

Meie: 19.11.2024 nr 1-7/242-3

Siseministeeriumi vastus relvakaubanduse avalikule konsultatsioonile

Tulenevalt Riigikantselei resolutsioonist 2-5/24-01710 edastab Siseministeerium arvamuse Justiitsministeeriumile seoses ebaseadusliku relvakaubandust käsitleva direktiivi avaliku konsultatsiooniga. Sisendi koostasid Siseministeeriumi korrakaitse- ja kriminaalpoliitika osakond ning EL ja välissuhete osakond. Valdonna eest vastutab Siseministeeriumi sisejulgeoleku asekanstler Joosep Kaasik (joosep.kaasik@siseministeerium.ee).

I Siseministeeriumi arvamus ebaseadusliku relvakaubanduse avalikust konsultatsioonist ning selles kajastuvatest lahendustest

Siseministeeriumi hinnangul tuleb Eesti seisukoha kujundamisel EL-i tulirelvadega seotud kuritegude ühtlustamise küsimuses lähtuda mitmest kaalutlusest: i) riikliku julgeoleku ja sisejulgeoleku tugevdamine, ii) piiridevahelise kuritegevuse ja terrorismiohu vähendamine ning iii) õiguslike standardite kooskõlla viimine teiste EL-i liikmesriikidega. Praegune olukord, kus EL-i liikmesriikide karistused ja seadusandlus tulirelvakuritegude osas on erinevad, võib tõesti pakkuda kurjategijatele võimalusi madalama karistumääraga riikides varju leida või seaduselünki ära kasutada.

Kuritegude erinevate määratluste tõttu ei ole seni EL-i liikmesriikidega meile teadaolevalt koostööprobleeme tekkinud. Samas see ei tähenda, et kuritegusid ei võiks EL-i tasandil harmoniseerida. Relvadega seotud kuritegude sanktsioonide harmoniseerimine EL-is on seega oluline, sest see aitab vähendada kuritegevuse võimalusi ja terrorismiohtu, parandada õiguskaitsekoostööd liikmesriikide vahel ning tugevdada siseturvalisust.

Eesti on seni üldiselt toetanud EL-i ühise kriminaalõiguse süvendamist, kui see toob kaasa siseturvalisuse paranemise ja hõlbustab õiguskaitsekoostööd. Seega võiks Eesti toetada pigem teist või kolmandat varianti, mis näevad ette seadusandlikke meetmeid. Leiame, et esimene, mitteseadusandlik variant, jääb nõrgemaks ega lahenda olemasolevaid probleeme, nagu ebapiisav karistuste ühtlustamine ja uusimate tehnoloogiate, sealhulgas 3D-printimise, reguleerimine. 3D-relvadega seotud juhtumeid ei ole Eestis seni teada, kuid vaadates lähiriikide kogemust, peaksime selleks valmis olema.

Eesti jaoks oleks atraktiivsem **dokumendi B osas esitatud teine variant**, mis keskendub põhiliste tulirelvadega seotud süütegude ja nende karistuste ühtlustamisele, kuna see tagaks olulise tasakaalu kuritegude vähendamise ning riikide õiguspoliitilise autonoomia säilitamise vahel. Teine variant looks ühtsed miinimumnõuded, millele kõik liikmesriigid peavad vastama, tugevdades nii õiguskaitsekoostööd kui ka vähendades kuritegevuse riske. Puudub teadmine, et õigusliku regulatsiooni puudulikkus takistab Eestis isikuid vastutusele võtta. Eesti õigusraamistik on meie hinnangul piisav, ebapiisavus võib tekkida siis, kui võrrelda seda teiste EL-i riikidega ja selgub, et esinevad suured erinevused karistumäärares vms. Plaanitava direktiivi kontekstis peaks püüdma näha ette sellise sõnastuse, mis oleks piisavalt paindlik, et sobitada liikmesriikide õigussüsteemidesse. EL võiks kehtestada direktiiviga miinimumtaseme sanktsioonide osas, mis tähendab, et iga liikmesriik peaks rakendama vähemalt teatud määral karistusi konkreetsete relvadega seotud kuritegude eest, kuid saaks seejuures säilitada kõrgemaid karistumäärasid vastavalt oma seadusandlikele traditsioonidele. Harmoniseerimine ei tähenda tingimata kõigi liikmesriikide karistuste täpset ühtlustamist. EL-i õigusaktid võivad jätta liikmesriikidele teatud paindlikkuse, et nad saaksid kohandada seadusi vastavalt oma vajadustele, kuid samas tagada põhiliste süütegude ja karistuste osas miinimumtaseme. Toetaksime sellist lähenemist.

Kolmas variant, mis hõlmaks laiemat süütegude valdkonda, võib samuti olla Eesti huvides, kuid see eeldab põhjalikku mõjuanalüüsi, et hinnata täiendavate õigusrikkumiste kriminaliseerimise vajadust ja mõju. Eesti õiguses on enamus süütegudest, mida EL-i tasandil reguleerida plaanitakse, juba täna olemas, sh on karistatav selliste tegude katse. Samuti on süüteo toimepanemisel võimalik arvestada raskendavaid asjaolusid. [Karistusseadustiku 22 ptk 5. jagu](#) ei võimalda Eestis praegu laiendatud konfiskeerimist (direktiivi kontekstis mainitakse kriminaaltulu) Eesti vaates võiks mõelda sellele, et ka 5. jao kuritegudes võiks laiendatud konfiskeerimine olla võimalik.

EL võiks ühtlustada relvadega seotud kuritegude liigitused ja definitsioonid, et tagada ühesugune arusaam õigusrikkumistest. Näiteks võiks kehtestada ühtsed määratlused relvade ebaseadusliku omamise, tootmise (sealhulgas 3D-printimise) ja kaubanduse kohta.

Lisaks seadusandlikule ühtlustamisele võiks EL pakkuda koolitusi ja ressursse, et tagada õiguskaitseasutuste ja kohtute ühtne arusaam uute normide kohaldamisest, mis aitab hõlbustada üleminekut ja vähendada rakenduslikke erinevusi liikmesriikide vahel.

II EL-i laiem relvadega seonduv regulatsioon ja selle kitsaskohad

Lisaks tulirelvadega seonduvate karistumäärade teemale peame oluliseks tõstatada EL-i tasandil laiemalt relvadega seonduv regulatsioon. Hetkel on EL-i relvapolitiika puhul suurim mure relvalaadne toodang ehk seadmed, mida on võimalik hõlpsasti käepäraste vahenditega tulirelvaks muuta (nt hoiatus- ja signaalrelvad, pneumorelvad). Viimastel aastatel on hoiatus- ja signaalrelvad muutunud kurjategijate seas ülipopulaarseks ning neil on tulirelvade salakaubaveojuhtumite puhul märkimisväärne osakaal. See on tingitud asjaolust, et neid saab hõlpsasti muuta surmavateks relvadeks ja neid on odavam hankida. Vältimaks hoiatus- ja

signaalrelvade hõlpsat tulirelvadeks ümbertegemist, peaksid liikmesriigid tagama, et EL-is toodetud või EL-i imporditud relvi kontrollitakse ja tehakse kindlaks nende vastavus [direktiivis 2018/69](#) sätestatud tehnilistele kirjeldustele. Kontrollid võivad hõlmata näiteks erinevate mudelite või seadmetüüpide või üksikute seadmete või mõlema kontrollimist.

Üle tuleks vaadata hoiatus- ja signaalrelva mõiste [Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis \(EL\) 2021/555](#) ning tagada, et kõik liikmesriigid käsitaksid hoiatus- ja signaalrelvana ühesuguseid asju. Kaaluda võiks sellistele relvadele EL-i üleselt registreerimis- või loakohustuse sätestamist.

Direktiivis (EL) 2021/555 ei ole piisavalt selgelt reguleeritud lõpuni töötlemata tulirelvade, lõpuni töötlemata tulirelva oluliste osade ning tulirelva lisaseadmete (helisummuti, lasersihik, öösihik) käitlemine. Direktiivis (EL) 2021/555 tuleks täpsustada tulirelva oluliste osade ja osade definitsioone (hõlmates sealhulgas A-klassi relvad, nende olulised osad ja lisaseadmed, mida toodavad tsiviiletevõtted). Direktiivis (EL) 2021/555 tuleks ka sätestada, millised on lõpuni töötlemata tulirelvad ja lõpuni töötlemata tulirelva olulised osad ning millised tulirelva lisaseadmed kuuluvad direktiivi kohaldamisalasse.

Mittesurmava laskemoona ümberehitamine surmavaks laskemoonaks on probleem, millele tuleks senisest enam tähelepanu pöörata. Võimaliku lahendusena näeme mittesurmava laskemoona surmavaks laskemoonaks ümberehitamise EL-i tasandil sanktsioneerimist ja karistumäärade ühtlustamist.

Relvade ja laskemoona eksport ja import ning EL-i sisene vedu ei ole piisavalt tõhusalt reguleeritud. Siseriiklikult on sellistele vedudele seatud kindlad kriteeriumid (nt [RelvS § 57 lg 5](#) sätestab, et kuni 20 tulirelva või 10 000 padrundi veol peab olema vähemalt üks relvastatud saatja, üle 20 tulirelva või üle 10 000 padrundi veol aga vähemalt kaks relvastatud saatjat. Relvastatud saatjad võivad asuda relvi vedava veoauto kabiinis või relvi vedavat autot saatvas autos), kuid piiriüleselt tuginetakse vaid [ohtlike veoste rahvusvahelise autoveo Euroopa kokkuleppele](#) (ADR), mis relvaveole erinõudeid ette ei näe. Selleks, et tõhustada relvade ja laskemoona liikumise jälgitavust, vajaks üle vaatamist ka relvade ja laskemoona EL-is edasitoimetamise kord ning rahvusvahelise veo eeskirjad. EL-i relvade ja laskemoona ekspordi-impordi määruse muudatustega võetakse ekspordi-impordi (st kolmandatest riikidest sissevedu või sinna väljavedu) puhul kasutusele elektrooniline loamenetlussüsteem, mis aitab tagada kauba liikumise jälgitavust. Kaaluda võiks ka EL-i siseselt liikuvate relva- ja laskemoonaveoste jälgitavuse tagamist sarnaselt.

Ära ei tohi unustada ka Ukrainas toimuva sõjategevusega seonduvat ohtu relvade ebaseaduslikule EL-i sisseveole. Peame oluliseks jätkuvalt toetada Ukraina ametivõime nende pingutustes luua hästi toimiv relvalubade süsteem, sh relvaregister ja tulirelvadealane kontaktpunkt (NFFP – *National Firearms Focal Point*).

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Joosep Kaasik
sisejulgeoleku asekanter

Katarina Budrik 6125144
katarina.budrik@siseministeerium.ee